

Dr. Roman Globokar, direktor Zavoda sv. Stanislava

Kdo se boji pluralnosti?

Financiranje zasebnih osnovnih šol je tema, ki je zadnje tedne (zaradi sicer neuspelega poskusa spreminjanja šolskega člena ustave; zakonodajnih manevrov, kako obiti odločbo ustavnega sodišča, ki je zakonodajalcu naložilo uvedbo polnega financiranja vseh javno veljavnih programov državnih in zasebnih šol; razvnete »kulturno-bojniške« razprave in še česa) v središču pozornosti. Na to zgodbo želimo pogledati skozi strnjeno pripoved o njenem »sprožilcu« – katoliški OŠ Alojzija Šuštarja, ki je bila ustanovljena v okviru Zavoda sv. Stanislava v Šentvidu pri Ljubljani. Njegov direktor je dr. ROMAN GLOBOKAR.

Ali se še spomnite, kje ste bili petega julija pred desetimi leti?

Seveda se spomnim, celo zelo dobro se spomnim – bil sem na seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje.

Zakaj že?

Na dnevnem redu je bilo presojanje enakovrednosti izobraževalnih standardov v programu katoliške osnovne šole, ki ga je pripravil poseben odbor pri Slovenski škofovski konferenci.

Po čigavi volji ste se znašli na tej seji?

V ozadju ustanavljanja šole so bili od vsega začetka pritiski staršev. Že v času, ko je bil direktor Zavoda sv. Stanislava dr. Anton Jamnik, so bile večkrat izražene pobude zlasti tistih staršev, ki so imeli svoje otroke na primer v vrtcu montessori v Ljubljani, da bi v podobnem okolju nadaljevali osnovno šolo. V tistem času je bilo v Sloveniji okoli 15 katoliških vrtcev, štiri katoliške gimnazije, vmes pa je bila vrzel. Starši so si želeli, da bi jo Cerkev zapolnila. Ni bila hierarhija ljubljanske nadškofije tista, ki bi bila pobudnica tega projekta. Ne nazadnje so se dobro zavedali, kakšen strošek pomeni ... Res pa je, da je starševsko pobudo sprejel in jo začel uresničevati dr. Jamnik, ki je januarja 2006 postal ljubljanski pomožni škof ...

... vi pa direktor Zavoda sv. Stanislava.

Res je. Škof Jamnik je dal pobudo, da se je pri SŠK oblikovala komisija za pripravo programa katoliške osnovne šole, ki jo je vodil Marjan Peneš, v zadnji fazi pa sem se ji pridružil tudi sam. Ker je bil Zavod sv. Stanislava uradni vlagatelj tega programa, ki smo ga pred vložitvijo še delno modificirali, sem se kot njegov direktor znašel tistega julijskega dne na seji strokovnega sveta.

Ali so bili izraženi kakšni pomisleki?

Res jih je bilo nekaj. Na primer zaradi tega, ker v programu ni bilo posebnega predmeta *državljska vzgoja in etika*, ki ga narekuje zakon o osnovni šoli. Mi smo vsebine tega predmeta sicer imeli, umestili smo jih v predmet *vera in kultura*. Zadevo smo rešili tako, da smo uvedli manjkajoči predmet, tako da imamo sedaj

v zadnji triadi pol ure tedensko predmet *državljska vzgoja in etika*, pol ure pa *vera in kultura*. V bistvu pa gre za isti vsebinski sklop. Drugi pomislek je bil povezan s športom. Po prvotnem načrtu smo imeli v vseh devetih letih skupaj pol ure tedensko športa manj, kot ga je v javnem kurikulumu. Nadaljnji problem je bil zaradi nekaj ur slovenščine, ki smo jih mi predvideli manj od javnega programa.

Že v izhodišču pa je bilo treba jasno odgovoriti na temeljno vprašanje: Ali bo to šola, ki bo izvajala javnoveljavni program, pri katerem se ugotavlja enakovreden izobrazbeni standard, ali pa bo to šola, ki bo delovala po posebnih pedagoških načelih?

To sta dve zakonski možnosti za ustanavljanje zasebnih osnovnih šol.

Tako je. Zasebna osnovna šola lahko izvaja javno veljavni program s specifičnim razširjenim programom, kar pomeni, da mora prevzeti skoraj celoten kurikulum javne šole, ki mu lahko doda nekaj malega svojega, lahko pa se ustanovitelj odloči za šolo s posebnimi pedagoškimi načeli.

Kot so šola montessori, waldorfska šola, šola Lila, ki deluje po načelu vzgoje za življenje.

Po tem konceptu moraš zagotavljati minimalne izobrazbene standarde, imaš pa dosti več lastnih programskih možnosti.

Skupina pri SŠK za program osnovne šole je dejansko začela s tem, da bi imeli šolo po posebnih pedagoških načelih, zato je bila programu dodana ignacijanska pedagogika, ki pa jo je bilo mogoče razumeti bolj kot vzgojno usmeritev in ne kot posebno pedagogiko z lastnim kurikulumom. Ignacijanska pedagogika je postala temelj za naš vzgojni načrt, v program pa smo prevzeli javni kurikulum, ki smo mu dodali verske vsebine, več ročnih spretnosti, kar je recimo posebnost montessori in waldorfske pedagogike.

Na seji strokovnega sveta so bili torej izraženi pomisleki, vi ste jih upoštevali in glasovanje se je izteklo v ...

... soglasno potrditev javne veljavnosti programa.

Foto: Tatjana Splichal

Kaj je pomenila ta odločitev: da bo katoliška osnovna šola del javne šolske mreže?

Ne del javne šolske mreže, ki jo sestavljajo državne šole in šole s koncesijo, pač pa šola, ki izvaja javno službo. S tem smo postali upravičeni do sofinanciranja iz javnih sredstev.

Za katoliško šolo bi bilo po mojem prepričanju popolnoma nedopustno, da bi bila namenjena samo bogatim.

Že takrat vam je bilo jasno, da se prav zaradi javnih sredstev spuščate v projekt, ki je finančno precej »tvegan«. Ureditev je bila znana: krovni šolski zakon je takim šolam dodeljeval le 85 odstotkov javnih sredstev za izvajanje javno veljavnih programov. Ali ste šolo ustanovljali v prepričanju, da bo taka ureditev, za katero so nekateri pravni strokovnjaki že takrat ugotavljali, da je diskriminatorna, prej ali slej spremenjena?

Ko smo šli v ustanavljanje šole, smo imeli pred seboj dve predvidevanji, ki pa sta se izkazali za zmotni. Prvo: da imamo stavbo za šolo. Računali smo na prostore nekdanje vojašnice, v katerih je še bila Slovenska vojska. Mislili smo, da bomo te stavbe z razmeroma nizkimi stroški preuredili in jih pripravili za pouk. Pa to nikakor ni bilo mogoče, saj stavbe niso bile protipotresno varne in ne bi dobili uporabnega dovoljenja za izvajanje pouka. Tako smo bili primorani v projekt novogradnje z zahtevnim procesom pridobivanja gradbenega dovoljenja. Druga zmeta pa je bila, da bo dejansko prišlo do stoodstotnega javnega financiranja javno veljavnega programa šole. V nagovoru, ki ga je za starše prve vpisne generacije imel škof Jamnik, je bilo to pričakovanje jasno izraženo. Pa ni bilo izrečeno »na pamet«. Ministrstvo za šolstvo je v tistem času imelo na mizi predlog o polnem financiranju javnoveljavnih programov tudi v zasebnih šolah.

Vendar ga je takratna desnosredinska vlada zaradi groženj z referendumom, pri kateri so se združili leva opozicija, šolski sindikat in še kdo,

morala umakniti. In dozorela je odločitev za pot na ustavno sodišče.

Dozorela je nekako po treh letih, v katerih je zavod staršem še uspel zagotavljati manjkajočih 15 odstotkov. Učencev je bilo v začetnem obdobju manj, zato je zavod z lastnimi sredstvi lahko pokrival tudi ta del. Ko pa je bilo v šoli že 200 otrok, tega denarja preprosto nismo mogli več zagotavljati. Za starše smo organizirali sestanek, na katerem sem jim odkrito predstavil položaj in povedal, da smo primorani uvesti šolnino. Hkrati pa sem jim dejal, da se mi zdi nepravilno, da bi morali starši za obvezno osnovnošolsko izobraževanje plačevati šolnino, zato bo zavod vložil pobudo za presojo ustavnosti veljavne zakonodaje. Ob tem sem starše povabil, naj se pobudi pridružijo. Za to sta se odločili dve družini: Peter in Nika Gregorčič ter Anton in Bernarda Kokalj. Na ustavno sodišče so bile tako vložene tri pobude.

Ustavno sodišče jih je združilo in jim dalo prav. Mimogrede: ob branju odločbe se zdi, da je sodišče imelo pred očmi zlasti starševski pobudi, nekoliko manj zavodsko. Ste se čutili zato kaj »zapostavljene«?

Nikakor! Saj prav v tem je bila poanta. Grobo rečeno: za zavod je pravzaprav vseeno, od kod dobimo denar za delovanje osnovne šole. Kar mora zavod storiti, je, da petega v mesecu zaposlenim izplača plače, ki morajo biti popolnoma enake plačam učiteljev v javnih šolah. Od kod denar pride, za zavod ni bistveno – je pa še kako bistveno za starše. Oni so tisti, ki so prikrajšani. Seveda zavod zadeva in zanima tudi položaj staršev, ki morajo nositi povečan delež sredstev. Povečujejo se socialne razlike med tistimi, ki si tako šolanje lahko privoščijo, in tistimi, ki si ga ne morejo. Zato smo tudi poskrbeli, da socialno najšibkejši ne plačujejo šolnine. Za katoliško šolo bi bilo po mojem prepričanju popolnoma nedopustno, da bi bila namenjena samo bogatim.

Ustavno sodišče je torej prisluhnilo staršem. V središču odločitve, da mora država polno financirati javnoveljavne programe vseh osnovnih šol, je postavilo ljudi – otroke in njihove starše – ne pa posameznih zavodov ali šolskega sistema kot takega.

Povedano še bolj preprosto: ustavno sodišče je reklo, da javni denar sledi učencu.

Na praznik Gospodovega razglašanja 2015 je bila ta odločba, ki naj bi jo zakonodajalec uresničil v letu dni, objavljena. V Družini smo v naslov prispevka o tej temi napisali »Konec ekonomske diskriminacije«. Potem pa ... Ali ste takrat pričakovali poznejše zaplete?

Niti »pod razno« ne! V svoji veliki naivnosti, ki mi jo marsikdo – tudi upravičeno – očita, sem bil prepričan, da pri nas vendarle imamo toliko pravne države, da bo odločba v roku uresničena. Res sem bil rahlo presenečen, da je do take odločbe sploh prišlo. Zaradi daljšega trajanja odločanja nisem bil popolnoma prepričan, da bo pobuda pred ustavnim sodiščem uspela. Mislim sem si, da bi v primeru, da bi bila stvar jasna, dobili hiter odgovor. Čim bolj se je odločitev oddaljevala, tem bolj sem se bal, da bo rezultat negativen. Ko pa je bila objavljena jasna odločba ustavnega sodišča, sem pričakoval, da bo stvar z nekim razmeroma preprostim birokratskim popravkom urejena že za šolsko leto 2015/2016. Zdaj smo že v šolskem letu 2017/2018, stvari pa se le še zapletajo.

V vmesnem času pa niste stali križem rok. Starši otrok iz zasebnih osnovnih šol in predstavniki ustanoviteljev ste naredili vse, da bi se z argumentirano razpravo v poslanskih skupinah državnega zbora, na ministrstvu za izobraževanje, s šolskim sindikatom, prevladujočo pedagoško stroko in še s kom izognili politični polarizaciji, pa ste slednjič padli prav v to mlakužo, kjer smo ob poskusu spreminjanja ustave in šolske zakonodaje spet poslušali: Cerkev gor, Cerkev dol ... Zakaj se je to zgodilo?

Omenjate Cerkev. Vedeti moramo, da večina zasebnih osnovnih šol pri nas ni katoliških.

Ali so predstavniki teh šol jezni na vas, ker so »kolateralna škoda« omejevanja katoliške šolske pobude?

Ne bi rekel, da so jezni. Prav to je »plus« položaja, ki ste ga opisali: oblikovala se je civilna pobuda staršev vseh zasebnih osnovnih šol, direktorji teh šol se zdaj redno srečujemo. Tudi mediji so začeli bistveno bolj realno predstavljati naš položaj. Še pred kakšnim letom sem dajal izjave, ki so bile nato objavljane le deloma, brez konteksta, nenatančno in umeščene v prispevke, pri katerih sem se lahko le čudil nepoučenosti in tu in tam jasnemu zavajanju s strani določenih novinarjev in medijev. Zdaj se o zasebnem šolstvu, tudi njegovem katoliškem delu, poroča veliko bolj objektivno. Neke stvari so se vendarle obrnile na bolje.

Kar je zame resnično šokantno, pa je ta ... (*išče besede*) ... ta bolesten strah pred Cerkvijo in njenim vplivom na področju vzgoje. Tega strahu v družbi, ki naj bi veljala za demokratično in pluralno, preprosto ne morem razumeti – sploh zato ne, kar ima ta ista družba že 25 let izkušenj s katoliškim šolstvom. Nikjer ni nobene »katoliške vojske«, pred katero so svarili ali še svarijo nekdanji šolski ministri (*dr. Globokar meri na besede, ki jih je pred leti izrekel dr. Igor Lukšič, te dni pa dr. Slavko Gaber; op. B. Š.*). Nekateri krogi v Cerkvi mi očitajo, da smo preveč liberalni, da je v katoliških šolah premalo cerkvenosti, za zunanjo javnost pa smo nevarni zaradi neke baje militantne katoliške ideologije ...

A če se vrnem k dogajanju v parlamentu: najbolj me je šokirala discipliniranost

levih poslancev – tudi zato, ker so med njimi ljudje, ki jih spoštujem in za katere vem, da so dobro vedeli, da marsikaj, kar je bilo izrečeno v parlamentarni razpravi, preprosto ni res. Nekateri poslanci so se staršem otrok iz zasebnih osnovnih šol osebno opravičevali, da so glasovali za predloge v škodo tem šolam. Očitno imamo poslance, ki so tako *morali* glasovati, ker je bila takšna direktiva. Pa gre za zakon, ki nima velikih finančnih posledic, temveč bi zagotavljal visok standard človekovih pravic.

Zanj jamči ustava.

Slovenska ustava je na področju izbire šolstva zelo demokratična. Zasluga za to gre predvsem dr. Francetu Bučarju. Kot je v članku v zborniku *Zasebno šolstvo za skupno dobro* opozoril dr. Ivan Štuhec, je dr. Bučar zavestno ravnal tako, ker je hotel na področju šolstva vzpostaviti demokratično odprtost.

Ob tem je zanimiva še ena stvar: ljudje, ki danes svarijo pred zasebnim šolstvom, so v letih 1990–1992 močno zagovarjali avtonomijo šolskega prostora. Zahtevali so avtonomijo v smislu, da država ne sme posegati v šolstvo, da država ne sme odločati o teh stvareh, temveč da mora biti šolstvo avtonomno, pluralno, demokratično itn. Zdaj pa je na mesto te avtonomije stopil odnos zaščitništva javnega, ki pa je v resnici državno in ne javno. Civilne iniciative, konkretno cerkvene pobude nimajo dostopa do tega »javnega«. To pa ni več avtonomija, temveč državni monopol in izrivanje vsakršnega pluralizma s področja šolstva.

Nikjer ni nobene »katoliške vojske«, pred katero so svarili ali še svarijo nekdanji šolski ministri.

Smiselna ureditev bi bila po mojem mnenju naslednja: cilji izobraževanja, ki so napisani v krovnem šolskem zakonu, morajo biti doseženi, na kakšen način bodo doseženi, pa je stvar pedagogike. Šola mora mladega človeka pripraviti na življenje; da bodo mladi preživeli v tem svetu, morajo imeti znanje, veščine, vrednote. Za zagotovitev tega je odgovorna država, v pluralni družbi pa bi moralo biti staršem omogočeno, da izberejo tisto pedagogiko, tisti vzgojni model, znotraj katerega se bo njihov otrok lahko najbolj razvil.

Ko se je OŠ Alojzija Šuštarja septembra 2014 preselila v nove prostore, je bila v zanimivi družini: nadstropje više v novi stavbi je bila njena soseda zasebna osnovna šola montessori, v nekdanje prostore šole v stavbi Škofijske klasične gimnazije pa je začasno prišla javna OŠ Vide Pregarc iz Most. Na »mikro ravni« je torej pluralno sodelovanje neproblematično ...

Že vse od začetka vnovičnega delovanja Zavoda sv. Stanislava zelo lepo sodelujemo z javnimi šolami. Takega sodelovanja si želimo tudi v prihodnje. Po novem letu bomo del naših prostorov odstopili OŠ Franca Rozmana Staneta, ki bo obnavljala svojo stavbo. Tudi v Šentvidu tako z gimnazijo kot osnovnimi šolami zelo dobro sodelujemo.

Zakaj pa je tako težko sodelovati recimo s šolskim sindikatom, kamor je včlanjena večina učiteljev s teh šol, pa z oblastno politiko, ki kroji omejevalno zakonodajo?

Osebno se razumem tudi z Branimirjem Štukljem (*glavnim tajnikom šolskega sindikata; op. B. Š.*). Tudi z njim se da o vsem brez problemov pogovoriti. Z večino teh ljudi imam na osebni ravni povsem normalen odnos, najbolj pa me boli, ko iste osebe v kakšni drugi vlogi, ki jo imajo, mislijo, da morajo ljudi obvarovati pred domnevno škodljivim vplivom Cerkve. Ali pa širijo strah, da bo zaradi zasebnih šol prišlo do razslojevanja ljudi. Ampak kot smo že večkrat poudarili in je *Družina* že velikokrat zapisala, do razslojevanja prihaja ravno zaradi tega, ker se ne omogoča sofinanciranje iz javnih sredstev v taki meri, da bi si lahko zasebno osnovno šolo izbral vsak, ki si to res želi, ne le tisti, ki si to lahko plača.

Pri zeleni luči za spreminjanje ustave, za kar je 21. novembra glasovalo 60 poslancev, sem imel občutek, da so si izračunali, da jim za nabiranje političnih točk proticerkvena strategija prinaša največ glasov; da je torej v ozadju tovrstna politična računica, ne pa kakršna koli strokovna argumentacija.

Takrat ste v zapisu na facebooku precej resignirano ugotavljali, da argumenti očitno ne veljajo več, a hkrati izrazili prepričanje, da bo »enkrat konec te zaplankanosti«. Je bo res konec? Ta čas (pogovor je bil posnet v torek, 5. decembra; op. B. Š.) v parlamentu po očitno spodletalem poskusu spreminjanja ustave preigravajo scenarije, kako zasebnim osnovnim šolam sicer dodeliti polno javno financiranje obveznega programa javne šole, tj. dopoldanskega pouka, ne pa tudi prav tako obveznega razširjenega javnega programa (jutranje varstvo, dopolnilni in dodatni pouk, podaljšano bivanje, interesne dejavnosti, dodatna strokovna pomoč otrokom s posebnimi potrebami ...).

Saj nisem pričakoval, da bo že jutri konec »zaplankanosti«, ampak nekoč bo, v to sem popolnoma prepričan. Je pa res, da so usedline določenih predsodkov tako globoko usidrane, da se v nekaj izjavah, nekaj člankih ne da spremeniti pogleda velikega dela Slovencev na pomen zasebnega šolstva in prispevek Cerkve v izobraževanju. To je res žalostno. Vsaj zame. Želel bi si, da se argumenti upoštevajo in da imajo ljudje na voljo resnične informacije. Ne nazadnje: svoje življenje sem iskreno vložil v to, ko pa potem slišim, kaj naj bi menda kvarnega počel za mladino, kakšna ideologija naj bi me menda vodila, se počutim, kot ste rekli, resigniranega, prizadetega. Tako se počutim predvsem zato, ker smo se res potrudili, da bi politikom, ministrstvu, medijem pojasnili, za kaj v tej zgodbi v resnici gre, kaj bi država v primeru t. i. 100% financiranja dejansko plačala. Potem pa spet slišiš, da naj bi z javnim denarjem na naši šoli plačevali verouk! Na začetku sem še mislil, da ljudje stvari res ne poznajo. Živel sem v prepričanju, da te, če jim nekaj pojasniš, ti ljudje vendarle slišijo in razumejo. Še ena zmotna. Vedno sem se trudil biti objektivni in v predstavljanju pričakovani raje bolj skromen kot zahteven.

Ali ste se strinjali s kompromisom vladnega predloga spremembe šolske zakonodaje, ki bi polno financirala osnovni obvezni program, še vedno pa le 85-odstotno razširjeni program?

Zasebne osnovne šole smo se res v določenem trenutku odločile, da sprejmemo predlog ministrstva. Moje stališče je

bilo, da gremo v postopno uveljavljanje pravic, saj je grozila sprememba ustave, ki bi lahko bistveno poslabšala položaj zasebnih šol. Šlo je za kompromisno rešitev. Zavedamo se, da zaradi vseh predsodkov, ki vladajo v družbi, hitreje uveljavljanje pravic ne bi bilo uspešno. Zasebne šole bi podprle financiranje 100/85, ki ste ga omenili, ob tem da se hkrati ustavi postopek spreminjanja ustave. Takšna rešitev bi omogočala, da bi se pozneje vprašalo ustavno sodišče, kaj je bilo v njegovi odločbi mišljeno glede financiranja razširjenega javnega programa. S tem kompromisom smo želeli v danih razmerah zapreti to poglavje. Politika je pač »umetnost možnega« in bil sem prepričan, da je to možno. Pa ni bilo. Socialni demokrati so vztrajali pri spremembi ustave, radikalno se je obrnil DeSUS, ki ne bi dal nič denarja za razširjeni program, sledil mu je SMC, ki zdaj s predlogom za 65-odstotno financiranje razširjenega programa spet dela korak v drugo smer ... Saj vsemu skupaj komaj verjameš in komaj slediš ...

Zavod sv. Stanislava je za vzgojno-izobraževalno delo od začetkov škofa Jegliča do danes, torej tudi za delo OŠ Alojzija Šuštarja, ob koncu minulega šolskega leta dobil srebrni red za zasluge, ki mu ga je podelil predsednik države. Ali ga boste morda prosili za »mediacijo«? Ne nazadnje: prihaja iz stranke, ki je zaradi vaše šole predlagala spremembo ustave.

Predsednik države se je glede tega vprašanja pravzaprav že opredelil: na nedavnem srečanju štirih predsednikov (*države, vlade, državnega zbora in državne svete*) se je zavzel, da se v celoti financirata tako obvezni kot razširjeni program. Računamo, da nas bo podpiral tudi v prihodnje.

Ali računate tudi na posredovanje ustavnega sodišča? Pred njim je namreč še ena starševska vloga, ki od varuha ustave pričakuje stopnjevanje uresničevanja lastne odločbe.

V tem pregretem ozračju? Morda ... Ustavno sodišče bi lahko sprejelo sklep, da do sprejetja spremembe zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja velja ureditev, kot so jo določili z odločbo izpred treh let.

Ali bo »zaplankanost«, o kateri sva prej govorila, izzvenela – recimo v naslednjih 25 letih delovanja katoliških šol?

V 25 letih? (*premislek*) Kar dobra napoved. A treba bo delati, da bo izzvenela, sicer se ne bo nič spremenilo. Zavedati pa se je treba, da bo del ljudi svet vedno slikal črno-belo in bo vedno iskal nekega sovražnika, krivca za svoj nelagodni položaj. Institucija, kot je Cerkev, je zelo priročna za grešnega kozla, na katerega lahko odlagaš vse slabo, kar se dogaja v družbi. To je vzorec, ki je pri nas dolgo funkcioniral in še vedno funkcionira. Kaj vse ljudje naptijo Cerkvi! Za kar smo si delno krivi tudi sami. Nikakor pa 0,7 odstotka zasebnih osnovnih šol ne ogroža vseh drugih šol v Sloveniji!

Ali vam je po vsem, kar se dogaja, žal, da ste se tistega 5. julija 2007, s katerim sva začela pogovor, odločili priti pred člane strokovnega sveta za splošno izobraževanje in nato s potrjenim programom ustanoviti prvo katoliško osnovno šolo na Slovenskem?

Niti za hip!

Bogomir Štefanič